

درس ۸

تقسیمات کشوری ایران

به تصاویر شناسنامه های زیر توجه کنید. به نظر شما موارد مشخص شده با رنگ سفید به چه مفهوم جغرافیایی در ایران اشاره دارد؟
اشاره دارد به نام مکان مانند شهرستان، بخش، دهستان و شهر

فعالیت: ۱

صفحه خالی شناسنامه را با مشخصات خود پر کنید و نام هر کدام از تقسیمات ذکر شده را با توجه به صفحه اول شناسنامه خودتان تکمیل نمایید.

تعریف ویس و گئو

پس از ورود آریاییان به فلات ایران و در نخستین مرحله زندگی اجتماعی، یک آبادی کوچک را «ویس» و آبادی بزرگ تر را «گئو» می نامیدند.

تقسیمات سیاسی ایران در دوره هخامنشیان:

بعدها در عصر هخامنشیان، داریوش کشور را به سی شهر بی که همان شهر می باشد، تقسیم کرد و برای هر یک از آنان مأمورینی گماشت که آنها را شهر بان و به یونانی «ساتراپ» می گفتند. در دوران سلوکیان کشور به ۷۲ بخش تقسیم شد. قسمت های حکومت هخامنشی در حکومت اشکانیان یا پارت ها ادامه داشت.

تقسیمات سیاسی ایران در دوره ساسانیان:

در دوره ساسانیان، کشور به سرزمین (ایالت) خوره (استان) تسوگ یا تسوج (شهرستان) و رستاک (دهستان) تقسیم شده بود.

تقسیمات سیاسی کشور در دوره عباسیان:

در دوره عباسیان، قلمرو جغرافیایی آنها به واحدهایی تحت عنوان «ایالت» تقسیم بندی می شد که در مجموع به ۳۱ ایالت می رسید.

تقسیمات سیاسی کشور در دوره صفویه، زندیه و قاجاریه:

در دوره صفویه، افشاریه، زندیه و قاجاریه عناصر اصلی تقسیمات کشوری به ترتیب عبارت بودند از: **ایالت، ولایت، بلوک و قصبه.**

ایالت های ایران در دوره قاجاریه:

در دوره قاجاریه ایران به چهار ایالت و دوازده ولایت تقسیم شد. این ایالت ها عبارت بودند از: **آذربایجان، کرمان و بلوچستان، فارس و بنادر، خراسان**

وسیستان

در زمان ساسانیان بخش بندی های کشوری ایران شامل سرزمین (ایالت)، خوره (استان) و تسوگ (شهرستان) و رُستاگ (دهستان) بود. استان: پایگوس (pāygōs، نَهَنگ (nahang، اوستان (Awestān) این سه اصطلاح به معنی استان بوده است.

شهرستان: šahrestān

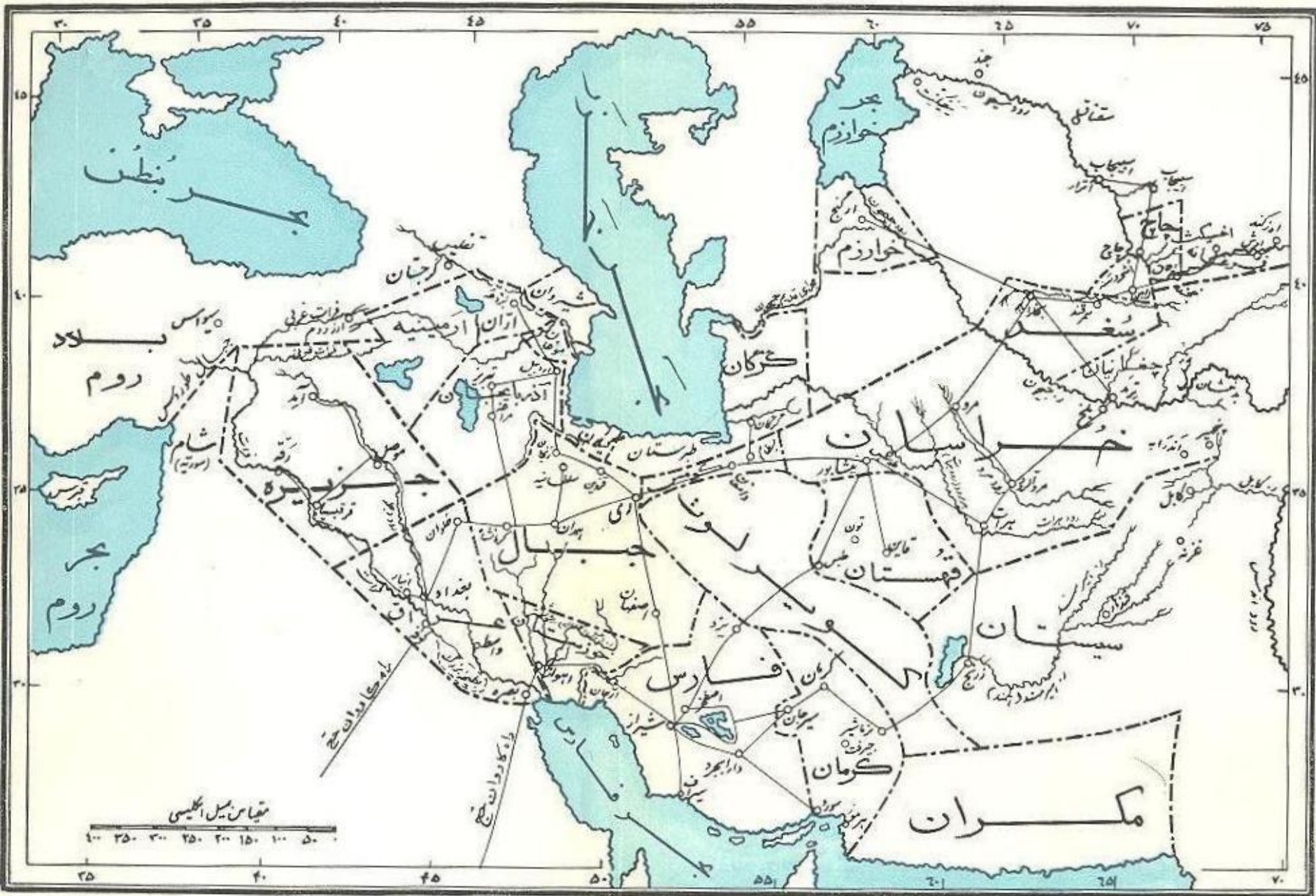
شهر: šahr(estān)

رُستاگ، روستا: rōstāg

ده: deh, wis

کوره، برزن: brēzan تسوگ = tasug تسوج ، ناحیه ، منطقه که زیر نظر یک داور قرار داشت در کتاب مادیان هزار دادستان پهلوی آمده است.

ایالت اصطلاح عربی است که در عهد ساسانی کاربرد نداشته است.

تقسیمات سیاسی ایران در زمان خلفای عباسی

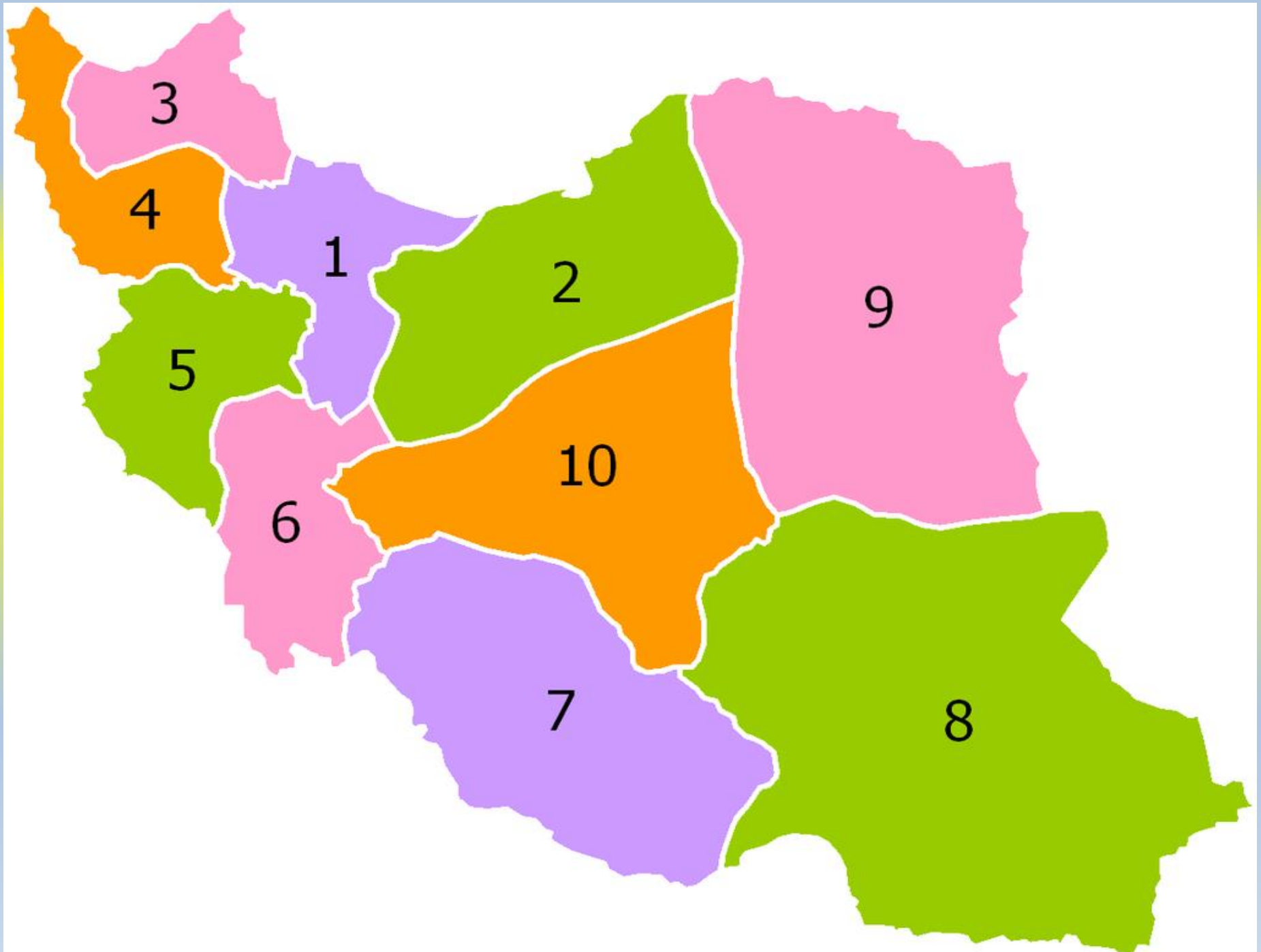

نقشه تقسیمات کشوری ایران در زمان صفویه

در سال ۱۳۱۶ با تصویب قانون تقسیمات کشوری، ایران به ده استان و ۴۹ شهرستان تقسیم شد.
در این قانون، هر استان به چند شهرستان و هر شهرستان به چند بخش و هر بخش به چند دهستان و هر دهستان به چند قصبه تقسیم شد.

نقشه تقسیمات کشوری ایران در آبان ماه ۱۳۱۶

استان های ده گانه کشور و شهرستان های تابعه:

● شهرستان های استان یکم شامل:

- ۱- زنجان ۲- قزوین ۳- ساوه ۴- سلطان آباد (اراک) ۵- رشت
- ۶- شهبسوار (تنکابن)

● شهرستان های استان دوم شامل:

- ۱- قم ۲- کاشان ۳- تهران ۴- سمنان ۵- ساری ۶- گرگان

● شهرستان های استان سوم شامل:

- ۱- اردبیل ۲- تبریز ۳- میانه

● شهرستان های استان چهارم شامل:

- ۱- خوی ۲- رضائیه (ارومیه) ۳- مهاباد ۴- مراغه ۵- بیجار

● شهرستان های استان پنجم شامل:

- ۱- ایلام ۲- شاه آباد (اسلام آباد غرب) ۳- کرمانشاهان (کرمانشاه) ۴- سنندج ۵- ملایر ۶- همدان

● شهرستان های استان ششم شامل:

- ۱- خرم آباد ۲- گلپایگان ۳- اهواز ۴- خرمشهر

● شهرستان های استان هفتم شامل:

- ۱- بهبهان ۲- شیراز ۳- بوشهر ۴- فسا ۵- آباده ۶- لار

● شهرستان های استان هشتم شامل:

- ۱- کرمان ۲- بم ۳- بندرعباس ۴- خاش ۵- زابل

● شهرستان های استان نهم شامل:

- ۱- بیرجند ۲- تربت حیدریه ۳- مشهد ۴- قوچان ۵- بجنورد ۶- گناباد ۷- سبزوار ۸- جویمند

● شهرستان های استان دهم شامل:

- ۱- اصفهان ۲- یزد

تقسیمات کشوری در ایران

استان

شهرستان

بخش

دهستان

از لحاظ نظام اداری،

دهستان تابع بخش،

بخش تابع شهرستان،

شهرستان تابع استان

و استان تابع تشکیلات مرکزی

(پایتخت) خواهد بود.

چرا شهر و روستا جزو تقسیمات کشوری نیامده؟

اداره کنندگان ۴ سطح (یعنی استاندار فرماندار بخشدار و دهیار) را دولت انتخاب میکند اما اداره کنندگان این دو نقطه (یعنی شهردار و دهدار) را مردم

برای اداره بهتر کشور، مناسبتر این است که آن را به واحدهای کوچک تری تقسیم کنند. این کار به منظور عرضه خدمات مناسب تر و تأمین نیازهای مردم در حال حاضر با اداره مطلوب تر صورت می گیرد. این تقسیمات، متناسب با موقعیت و زمان، تغییر می یابد.

تقسیمات کشوری ایران در حال حاضر عبارت است از: استان، شهرستان، بخش، دهستان، شهر و روستا

تقسیمات کشوری
ایران به تفکیک
استان و شهرستان

تقسیمات کشوری
ایران به تفکیک
استان

تقسیمات داخلی ایران

استان:

واحدی از تقسیمات کشوری است که با محدوده جغرافیایی معین، از به هم پیوستن چند شهرستان همجوار با توجه به موقعیت های سیاسی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و طبیعی تشکیل می شود. استان، توسط استاندار اداره می شود.

شهرستان:

واحدی از تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از به هم پیوستن چند بخش همجوار تشکیل شده که از نظر عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی، واحد متناسب و همگنی را به وجود آورده است. شهرستان توسط فرماندار اداره می شود.

بخش:

واحدی از تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از به هم پیوستن چند دهستان همجوار، شامل چندین مزرعه، مکان، روستا و احیاناً شهر تشکیل شده که از نظر عوامل طبیعی و اوضاع اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی و سیاسی، واحد همگنی را به وجود آورده است. بخش، توسط بخشدار اداره می شود.

دهستان:

کوچک ترین واحد تقسیمات کشوری با محدوده جغرافیایی معین است که از به هم پیوستن چند روستا، مکان و مزرعه همجوار تشکیل می شود و از لحاظ محیط طبیعی، فرهنگی، اقتصادی و اجتماعی همگن است و امکان خدمات رسانی و برنامه ریزی در سامانه و شبکه ای واحد را فراهم می سازد. دهستان توسط دهدار اداره می شود.

بیشتر بدانیم

براساس آخرین تقسیمات کشوری تا پایان سال ۱۳۹۳، کشور ایران از ۳۱ استان، ۴۲۹ شهرستان، ۱۰۵۷ بخش، ۲۵۸۹ دهستان و ۱۲۴۳ شهر، تشکیل یافته است.

روستا	شهر	دهستان	بخش	شهرستان	استان	کشور	واحد تقسیمات کشوری
دهیار	شهردار	دهدار	بخشدار	فرماندار	استاندار	وزیر کشور	مسئول
دهیاری	شهرداری	دهداری	بخشداری	فرمانداری	استانداری	وزارت کشور	واحد اداری

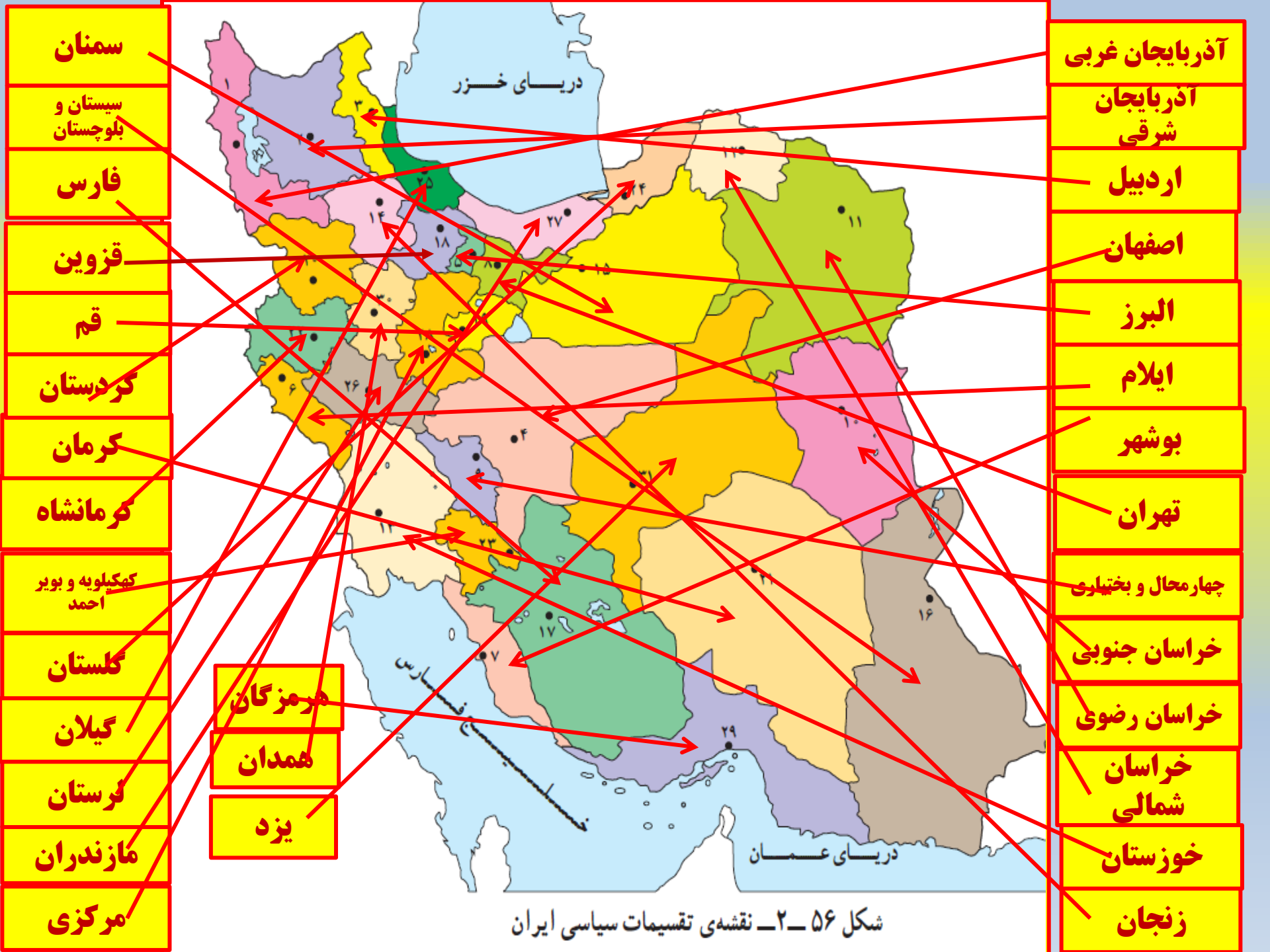

ما برای آنکه ایران کوهر تابان شود خون دل ها خورده ایم
ما برای نوشیدن شوره های کویر چه خطر ها کرده ایم
ما برای بوسیدن خاک سر قلعه ها چه خطر ها کرده ایم
ما برای جاودان ماندن این عشق پاک رنج دوران برده ایم

ما برای آنکه ایران خانه خوبان شود رنج دوران برده ایم
ما برای بوسیدن بوی گل نسترن چه سفر ها کرده ایم
ما برای بوسیدن نام گلی ناشناس چه سفر ها کرده ایم
ما برای خواندن این قصه عشق به خاک رنج دوران برده ایم

۱۷- فارس	۱- آذربایجان غربی
۱۸- قزوین	۲- آذربایجان شرقی
۱۹- قم	۳- اردبیل
۲۰- کردستان	۴- اصفهان
۲۱- کرمان	۵- البرز
۲۲- کرمانشاه	۶- ایلام
۲۳- کهگیلویه و بویراحمد	۷- بوشهر
۲۴- گلستان	۸- تهران
۲۵- گیلان	۹- چهارمحال و بختیاری
۲۶- لرستان	۱۰- خراسان جنوبی
۲۷- مازندران	۱۱- خراسان رضوی
۲۸- مرکزی	۱۲- خراسان شمالی
۲۹- هرمزگان	۱۳- خوزستان
۳۰- همدان	۱۴- زنجان
۳۱- یزد	۱۵- سمنان
	۱۶- سیستان و بلوچستان

شکل ۵۶-۲- نقشه‌ی تقسیمات سیاسی ایران

شهرستان قائنات

خراسان
جنوبی

خراسان
جنوبی

خراسان جنوبی

شهرستان قائنات

بخش سده

دهستان
پسکوه

دهستان پسکوه

دهستان پسکوه

شناخت محل زندگی خود

فعالیت: ۲

- ۱- به طور گروهی، نقشه استان خود را ترسیم، و شهرستان‌های آن را مشخص کنید.
- ۲- با مراجعه به بخش تقسیمات کشوری، وضعیت محل زندگی خود را از نظر قرارگیری در شهرستان، بخش، روستا و شهر، مشخص، و مانند تصاویر بالا برای هر کدام، نقشه‌ای تهیه کنید.
- ۳- با مراجعه به سایت اینترنتی استانداری یا اداره سیاسی محل زندگی خود، جدیدترین تغییرات تقسیمات کشوری استان خود را تهیه، و به کلاس گزارش کنید.

نمونه سوال

- ۱- ساتراپ چیست؟
- ۲- واحدهای تقسیمات کشوری ایران در زمان ساسانیان را نام ببرید.
- ۳- چهارایالت ایران در زمان قاجاریه را نام ببرید.
- ۴- علت تقسیمات کشوری چیست؟
- ۵- واحدهای تقسیمات کشوری ایران در حال حاضر را نام ببرید.
- ۶- اصطلاحات زیر را تعریف کنید:

استان

شهرستان

بخش

دهستان

خوره

تسوک

رستاک

- ۷- نام استان های زیر را در نقشه بنویسید.
سمنان - ایلام - گیلان - گلستان -

- ۸- تعریف ویس و گئو را بنویسید.

۱- دهستان را چه کسی اداره می کند؟
الف-بخشدار
ب-دهیار

ج-دهدار

د- فرماندار

۲- در زمان ساسانیان رستاگ به چه معناست؟
الف-استان
ب-شهرستان

ج-بخش

د-ایالت

۳- کوچک ترین واحد تقسیمات سیاسی کشور کدام است؟
الف-ده
ب-شهر
ج-دهستان

د-مکان

۴- عناصر اصلی تقسیمات کشوری به ترتیب، عبارت بود از: ایالت، ولایت، بلوک و قصبه مربوط به کدام دوره تاریخی است؟

الف-صفویه

ب-افشاریه

ج-زندیه

د-همه موارد

۵- تقسیمات کشوری ایران شامل (سرزمین) (خوره) (، تسوگ) (و رستاگ) « مربوط به چه زمانی است؟
الف (هخامنشیان)
ب (مادها)
ج (ساسانیان)
د (قاجار)

محسن يوسفی

استان قم

ایمیل:

m.yousefi1348@gmail.com

وبلاگ:

qomgeo.blogfa.com

شماره همراه:

۰۹۱۲۷۵۴۳۳۹۱

شماره حساب

۰۱۰۴۶۳۲۱۰۲۰۰۶

شماره کارت

۶۰۳۷۹۹۷۲۸۱۳۰۰۳۷۷

همیشه پیروز باشید

محسن یوسفی

۰۹۱۲۷۵۴۳۳۹۱